

Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN,
ENERGIE, LEEFMILIEU EN NATUUR

MEDEDELING AAN DE LEDEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft : - Actieplan voor het wegwerken van de juridische en praktische belemmeringen die zich kunnen voordoen in het kader van de realisatie van de Vlaamse doelstellingen inzake milieuvriendelijke energieproductie (groene stroom, groene warmte en warmtekrachtkoppeling)
- Voortgangsrapportage 2008

1. Aanleiding

Op 1 oktober 2004 gelastte de Vlaamse Regering de Vlaamse minister bevoegd voor het energiebeleid om in overleg met de sector de juridische en praktische belemmeringen voor groenestroomproductie in het Vlaamse Gewest in kaart te brengen en, in samenspraak met de bevoegde ministers, voorstellen voor te bereiden om op termijn deze belemmeringen ongedaan te maken (VR/2004/01.10/DOC.1059 en 1059bis).

Op 10 december 2004 gelastte de Vlaamse Regering de bevoegde minister deze analyse voor te leggen uiterlijk eind juni 2005 (VR/2004/10.12/DOC.1227).

Op 8 juli 2005 gaf de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de voorgelegde analyse en gelastte de bevoegde minister jaarlijks te rapporteren over de vooruitgang die wordt geboekt bij de uitwerking van de voorgestelde oplossingen (VR/2005/08.07/DOC.0543).

In uitvoering van deze laatste beslissing werden telkens in juli voortgangsrapporten voor 2006 en 2007 voorgelegd aan de Vlaamse Regering (VR/2006/1407/MED14 en VR/2007/1307/MED15).

In de beheersovereenkomst 1 januari 2008 – 31 december 2010 van 15 januari 2008 tussen de Vlaamse Regering en het Vlaams Energieagentschap wordt onder de strategische organisatie-doelstelling 2 (De milieuvriendelijke energieopwekking uit hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling verhogen) als operationele organisatiedoelstellingen onder meer voorzien dat jaarlijks tegen 31 juli actieplannen moeten beschikbaar zijn omtrent de ontwikkeling van groene stroom, groene warmte en warmtekrachtkoppeling. In uitvoering van deze beheersovereenkomst werd in 2008 voor de eerste maal een actieplan opgesteld voor zowel groene stroom als groene warmte en warmtekrachtkoppeling. Gezien voor deze actieplannen zowel de steunmechanismen, de belemmeringen als de statistische gegevens voor een belangrijk deel gelijklopend zijn, wordt een overkoepelend actieplan opgesteld met een gemeenschappelijk deel en een afzonderlijk hoofdstuk meer specifiek gefocust op respectievelijk groene stroom, groene warmte en warmtekrachtkoppeling.

Het voorstel van Europese Richtlijn betreffende de bevordering van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, voorgesteld op 23 januari 2008, legt voor elke lidstaat een bindende doelstelling vast voor het aandeel hernieuwbare energiebronnen in het finaal energieverbruik dat tegen 2020 moet bereikt worden. Vanaf 2011 worden ook indicatieve tussentijdse doelstellingen voorzien. Voor België wordt een doelstelling van 13% hernieuwbare energie tegen 2020 vooropgesteld. De uiteindelijk bepaalde doelstelling moet nog sectoraal worden verdeeld (groene stroom, groene warmte en biobrandstoffen) en bovendien zal ze ook nog moeten worden verdeeld tussen de gewesten en de federale overheid.

Het voorstel van richtlijn bepaalt dat elke lidstaat een nationaal actieplan moet opstellen (in België op het niveau van de gewesten). Dit actieplan moet doelstellingen tegen 2020 vastleggen voor hernieuwbare energiebronnen voor transport, elektriciteitsproductie, verwarming en koeling. Het actieplan moet ook de maatregelen beschrijven die genomen moeten worden om deze doelstellingen te bereiken. De actieplannen moeten meegedeeld worden aan de Commissie tegen 31 maart 2010. Lidstaten die hun indicatieve tussentijdse doelstellingen niet bereiken, moeten een nieuw actieplan voorleggen met bijkomende maatregelen. Het voorliggend actieplan kan, voor wat het aandeel van het Vlaamse Gewest betreft, bijdragen tot de voorbereiding van dit nationaal actieplan.

Na de beschrijving van de doelstellingen inzake milieuvriendelijke energieproductie wordt in voorliggend actieplan de evolutie op basis van de meest recente cijfers toegelicht en worden de belangrijkste belemmeringen en mogelijke oplossingen omschreven.

2. Doelstellingen voor milieuvriendelijke energieproductie in het Vlaamse Gewest

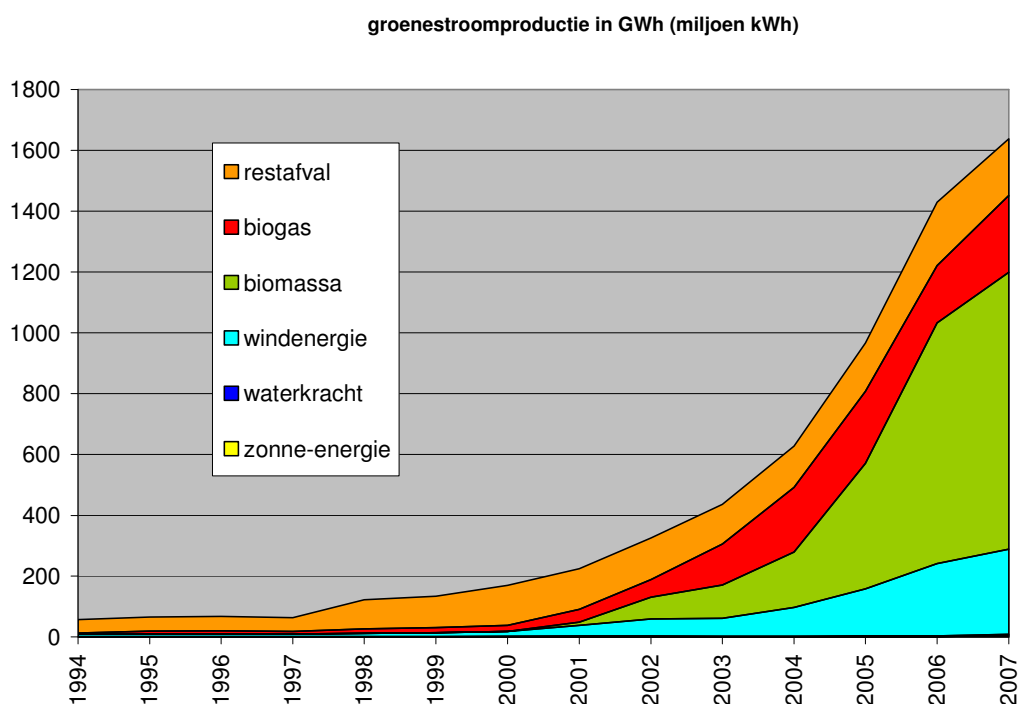
Het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2004-2009 stelt als doelstelling voorop dat tegen 2010 25% van de elektriciteitsleveringen milieuvriendelijk wordt opgewekt uit hernieuwbare energie of warmtekrachtkoppeling (WKK). Deze doelstelling bedraagt 6% voor groene stroom en, indicatief, 19% voor warmtekrachtkoppeling.

Voor warmtekrachtkoppeling betekent dit een elektriciteitsproductie van ongeveer 12 TWh. De groenestroomproductie die met de 6%-doelstelling overeenstemt, bedraagt ongeveer 3,8 TWh. Deze doelstelling komt overeen met de indicatieve doelstelling voor België vooropgesteld in de Europese Richtlijn 2001/77/EC ter bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt. De quota opgelegd via het Vlaams certificaatsysteem stijgen tegen 2010 tot ongeveer 2,6 TWh. Voor het bereiken van deze doelstellingen zijn vooral de bijdragen van biomassa en windenergie belangrijk.

3. Stand van zaken

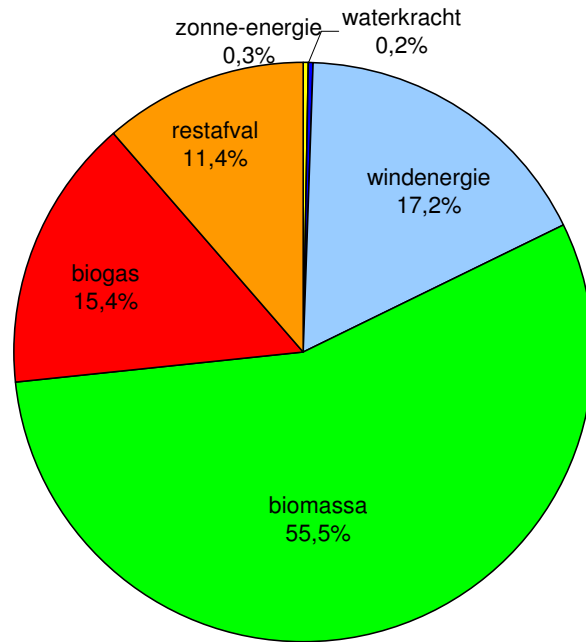
3.1. Productie

Onderstaande grafiek geeft het verloop van de productie van groene stroom tot 2007 (1.638 GWh). Voor 2007 betreft het een voorlopig cijfer inzake de netto groenestroomproductie aanvaardbaar voor de toekenning van groenestroomcertificaten. De totale primaire energiebesparing overeenstemmend met deze productie kan geraamd worden op 4.095 GWh (indien men uitgaat van het gemiddelde rendement van het elektriciteitspark van 40%). Een nauwkeuriger (en hoger) cijfer betreffende de totale bruto groenestroomproductie zal beschikbaar zijn na verwerking van de opvraging van energiegegevens (in september). De bruto groenestroomproductie is relevant voor de rapportering in het kader van het Internationaal Energieagentschap en de EU-richtlijn inzake elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen.

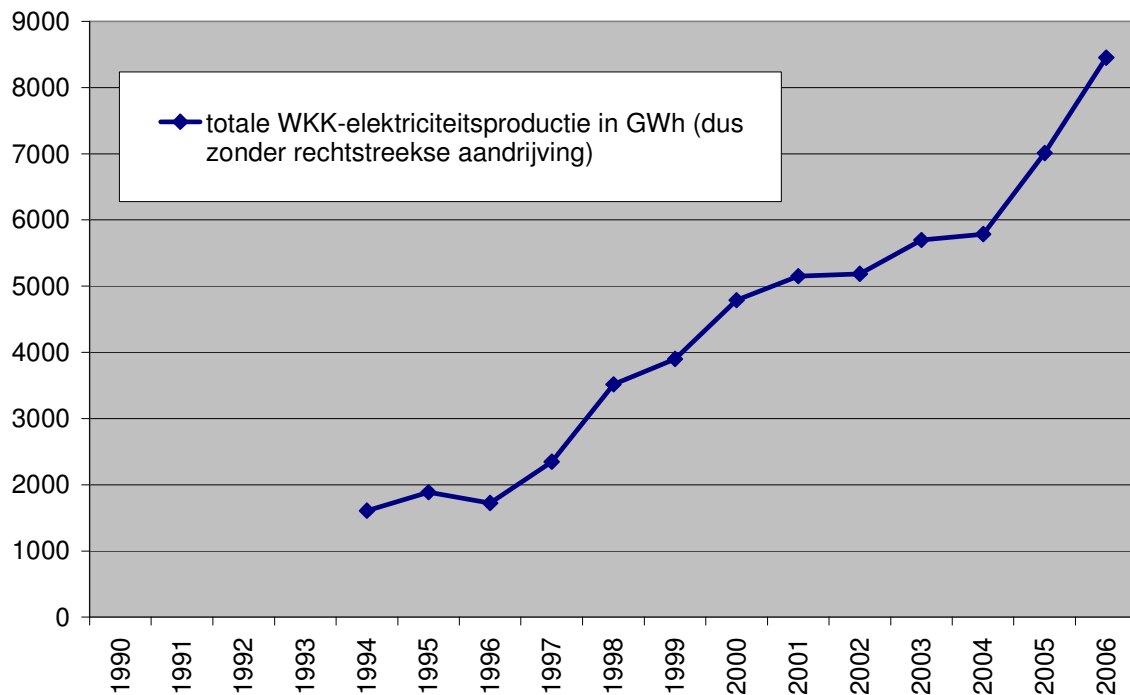

De groenestroomproductie gebeurde in 2007 voornamelijk op basis van biomassa, biogas, en de organische fractie van restafval (grotendeels stuurbare productie). 17% gebeurde op basis van niet-stuurbare hernieuwbare energiebronnen (voornamelijk windenergie). Slechts voor een beperkt gedeelte van de groenestroomproductie is daardoor back-up capaciteit nodig.

Groenestroomproductie 2007 : 1638 GWh

Het verloop van de totale elektriciteitsproductie in installaties die (gedeeltelijk) als warmtekrachtkoppeling kunnen beschouwd worden, wordt weergegeven in de volgende grafiek.

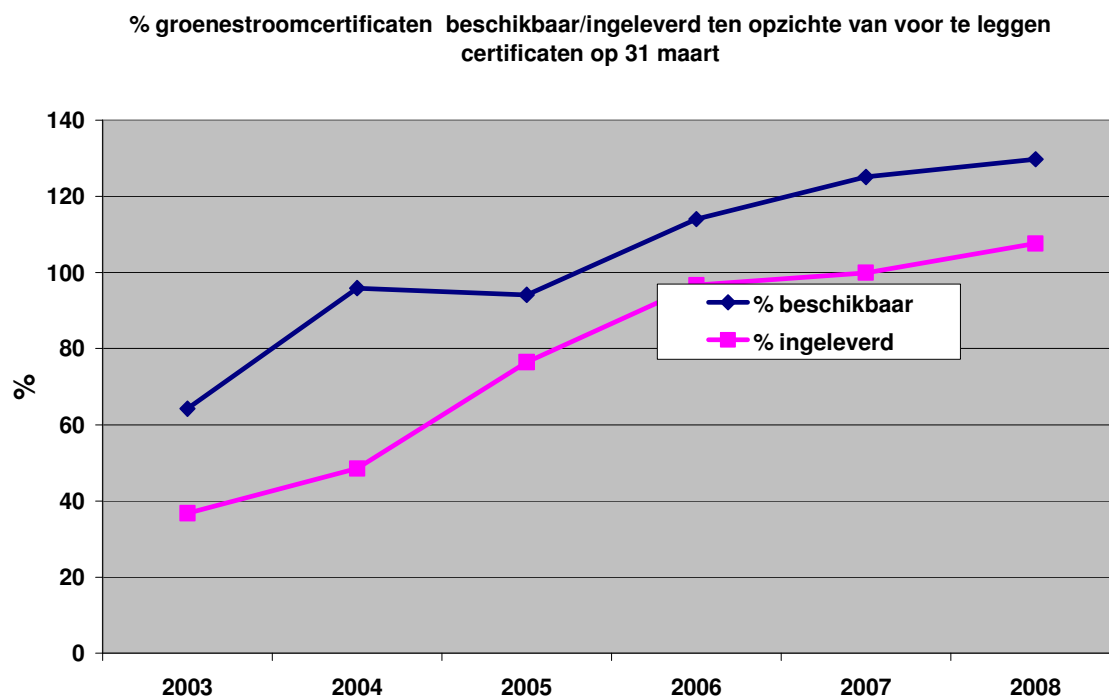

In 2006 is 8.452 GWh elektriciteit geproduceerd in installaties die geheel of gedeeltelijk als WKK te beschouwen zijn. Van deze totale elektriciteitsproductie is, volgens Richtlijn 2004/8/EG, 5.276 GWh te beschouwen als WKK-elektriciteit en 4.593 GWh als elektriciteit uit kwalitatieve WKK. De totale primaire energiebesparing bedroeg in 2006 4.271 GWh op basis van de Vlaamse referentierendementen.

Ten opzichte van het bruto binnenlands elektriciteitsverbruik voor 2006 van 60.305 GWh levert dit een aandeel op van 2,7% netto elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen (1.638 GWh) en 14% uit warmtekrachtinstallaties (8.452 GWh). Zoals reeds vermeld, werd als doelstelling vooropgesteld dat tegen 2010 25% van de elektriciteitsleveringen milieuvriendelijk wordt opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling.

De productie van groene warmte kan geraamd worden op 2.283 GWh in 2006, verdeeld over biomassa warmte zonder WKK (1.592 GWh), biomassa warmte met WKK (598 GWh), zonnethermisch (10 GWh), warmtepompen en –pompboilers (77 GWh) en koude/warmte-opslag of natuurlijke koeling (6 GWh). Dit is 1,7% van de warmteproductie (137.069 GWh).

3.2. Beschikbare respectievelijk ingeleverde certificaten

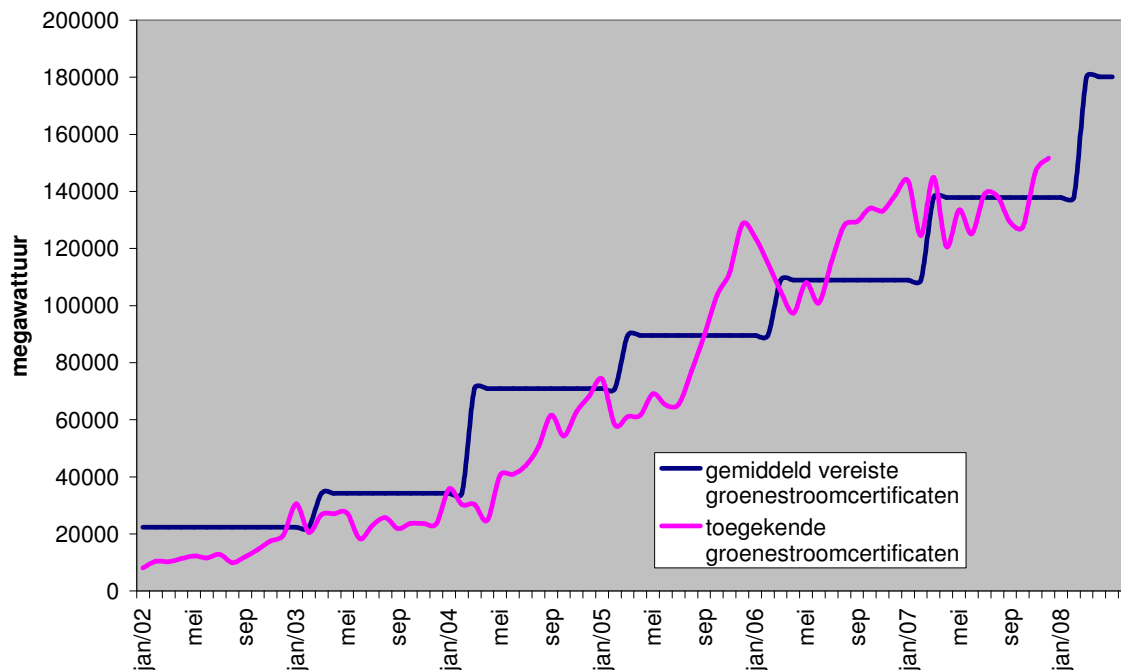

Voor de quotaverplichting inzake groenestroomcertificaten is duidelijk dat het aantal beschikbare en ingeleverde certificaten ten opzichte van de oorspronkelijke quota is toegenomen. Gezien in 2007 meer certificaten werden toegekend dan er op 31 maart 2008 volgens de oorspronkelijke quota moesten voorgelegd worden, deelde de VREG begin 2008 aan de certificaatplichtige leveranciers mee dat overeenkomstig art. 23, §3 van het Elektriciteitsdecreet de quota voor 31 maart 2008 automatisch verhoogd werden van 3,75 naar 4,9%. Inmiddels werd een decreetsbepaling principieel goedgekeurd waardoor die automatische verhoging een jaar later wordt doorgevoerd, en dus geen effect zou hebben op de inleveringsronde 2008 (principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake openbare werken, energie, leefmilieu en natuur op 6 juni 2008).

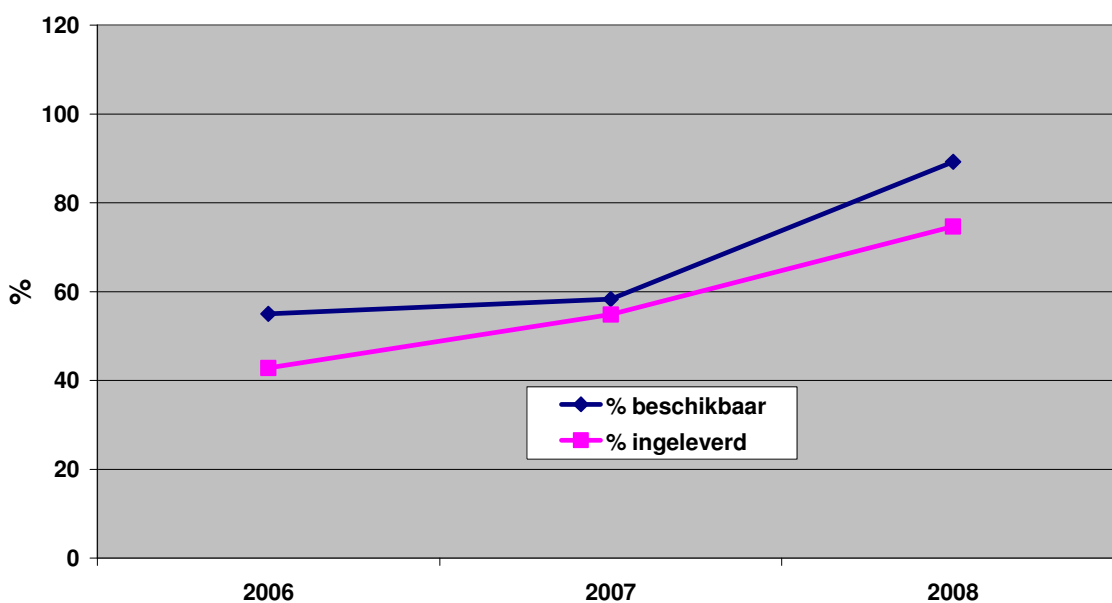
Ten opzichte van de oorspronkelijke doelstelling van 3,75% voor de inleveringsronde op 31 maart 2008 werd een voldoende aantal vereiste certificaten ingeleverd, en waren certificaten beschikbaar ten belope van 130% van de quota.

Volgens de principieel goedgekeurde decreetswijziging zal het quotum voor 31 maart 2009 verhoogd worden van 4,5 naar 4,9%.

De volgende grafiek maakt ook de maandelijkse evolutie duidelijk van het aantal toegekende groenestroomcertificaten ten opzichte van de quota.

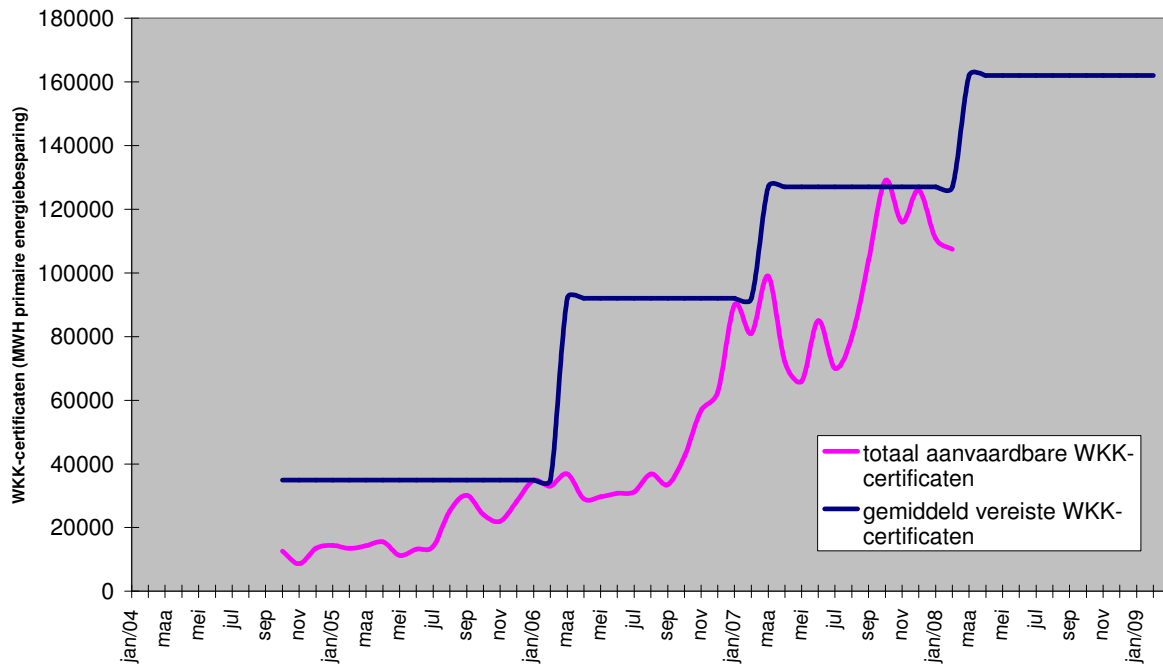

% WKK-certificaten beschikbaar/ingeleverd ten opzichte van het aantal voor te leggen certificaten op 31 maart

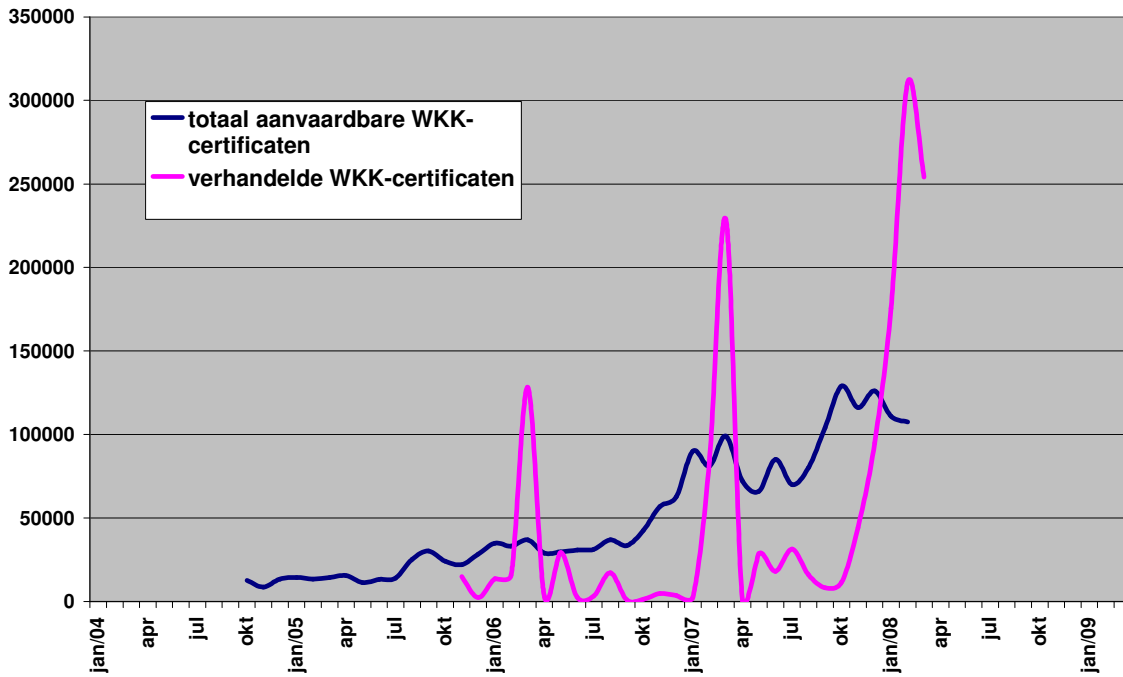
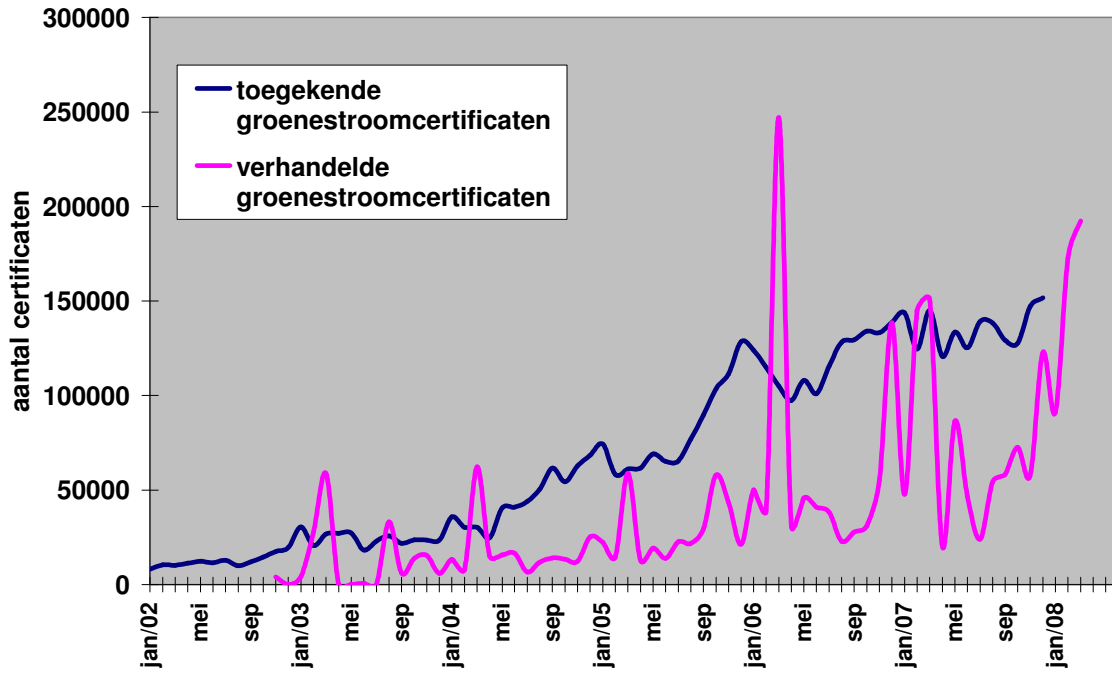
Voor de warmtekrachtcertificaten zijn drie inleveringsrondes afgesloten. Het aandeel beschikbare certificaten ten opzichte van de quota is gestegen van 55 naar 58% en 89% op 31 maart 2008. Het aandeel ingeleverde certificaten ten opzichte van de quota is gestegen van 43 naar 55% en 75% op 31 maart 2008.

De volgende grafiek maakt ook de maandelijkse evolutie duidelijk van het aantal toegekende warmtekrachtcertificaten ten opzichte van de quota.

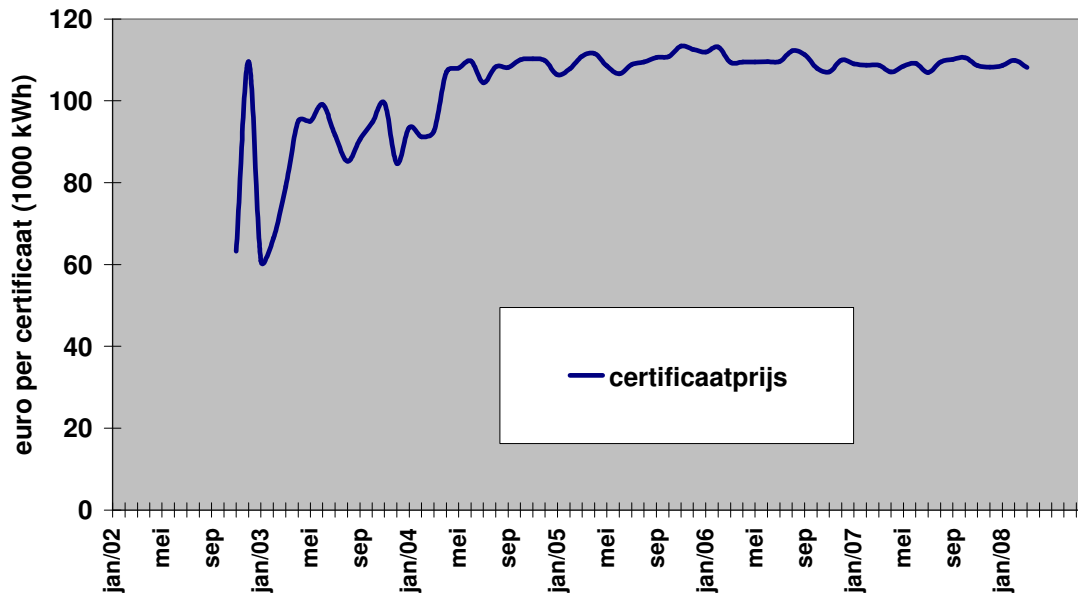
3.3. Certificatenhandel

Onderstaande grafiek geeft het aantal toegekende en verhandelde groenestroomcertificaten weer sinds de start van het certificatensysteem op 1 januari 2002. Slechts een deel van de toegekende certificaten wordt verhandeld. Dit is onder andere te verklaren doordat een groot deel van de certificaten toegekend wordt aan groenestroomproducenten die ook elektriciteitsleverancier zijn, en dus ook groenestroomcertificaten moeten voorleggen. Zij moeten dus enkel de certificaten verhandelen die ze ten opzichte van hun quotumverplichting teveel of tekort hebben. In 2006 werd 63 % van de certificaten toegekend aan energiegroepen die ook elektriciteitsleverancier zijn (Electrabel, Electrabel Green Projects Flanders, SPE, Nuon-Vleemo). Zij dienen de toegekende certificaten niet te verhandelen, maar kunnen ze inleveren om te voldoen aan hun certificatenverplichting. Dit kan verklaren waarom slechts een deel van de certificaten verhandeld wordt. De grafiek toont telkens duidelijke pieken in het aantal verhandelde certificaten net voor de inleveringsronden (februari en maart).

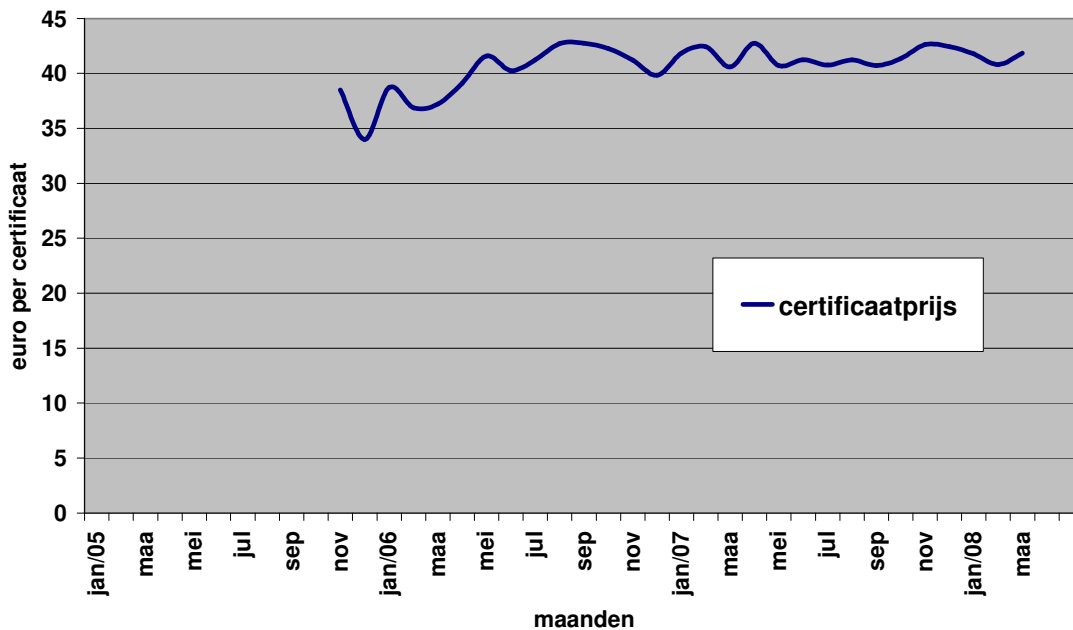

3.4. Certificatenprijzen

prijs groenestroomcertificaten

prijs warmtekrachtcertificaten

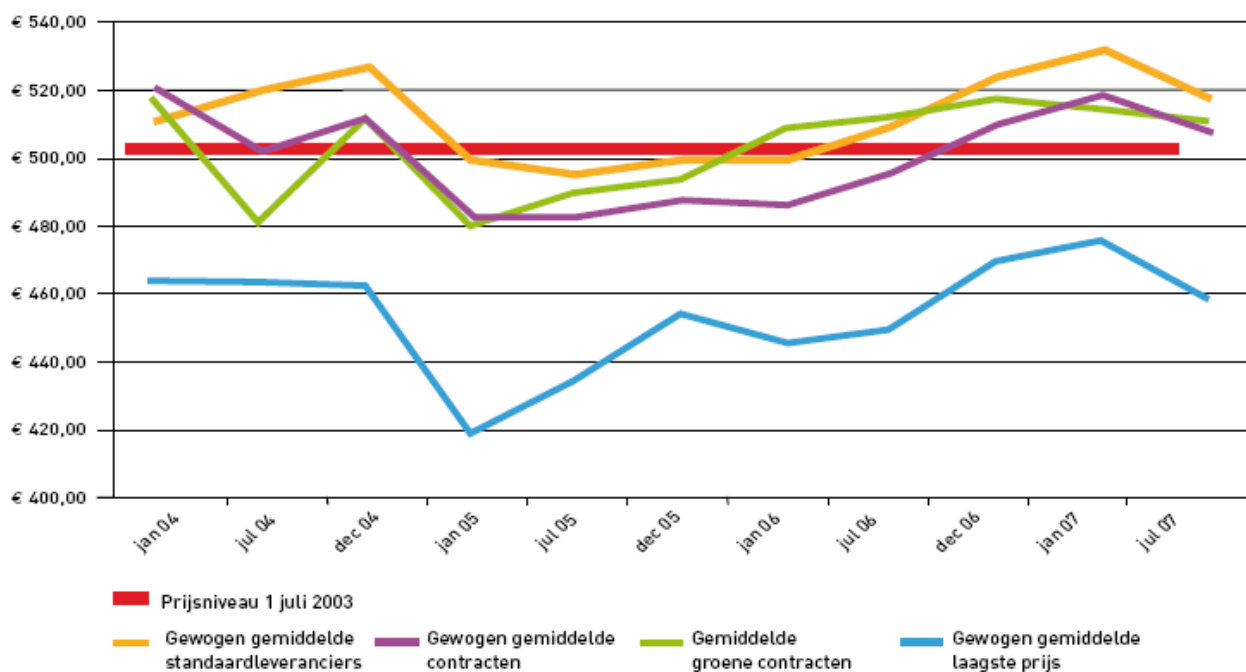

De certificaatprijzen zijn vrij stabiel en sluiten nauw aan bij het boetetarief per ontbrekend certificaat. Dit is te verklaren door het tekort aan certificaten voor de eerste inleveringsrondes. Voor de groenestroomcertificaten bestond voor de laatste drie inleveringsrondes een overschot aan beschikbare certificaten van 14%, 25% en 30% (2006, 2007 en 2008). Gezien deze certificaten gedurende 5 jaar geldig blijven, kunnen ze opgespaard worden, en valt een aanzienlijke prijsdaling pas te verwachten indien gedurende achtereenvolgende jaren een structureel overschot blijft bestaan. Dit is nog niet af te leiden uit de certificaatprijzen gepubliceerd door de VREG.

3.5. Groenestroomprijzen voor huishoudens

Uit onderstaande figuur blijkt dat groene stroom goedkoper is dan een contract bij de standaardleverancier en gemiddeld even duur als een gemiddeld contract voor grijze stroom.

Figuur 5: Evolutie van de elektriciteitsfactuur voor een gezin met een doorsneegebruik (3.500 kWh)

Bron: VREG, op basis van de gegevens van de leveranciers

Ook uit een gedetailleerde vergelijking van de verschillende leveranciers en prijsformules voor april 2008 (volgende tabellen) blijkt dat de groene stroomformules meestal goedkoper zijn dan de grijze stroomformules, al zijn de verschillen meestal klein.

Vergelijking elektriciteit, gebaseerd op volgende gegevens:

Tweevoudig tarief met 1750 kWh dag, 1750 kWh nacht in het netgebied van Iverlek (postcode 3000), rekening houdend met 500 kWh gratis elektriciteit (88 euro).

Leverancier Product	Kostprijs in euro per jaar (incl. BTW)	Vaste of variabele prijs	Duurtijd contract	Herkomst geleverde stroom
Sociale Maximumprijs (1)	284,83	variabel	-	
EcoPower EcoPower (2)	470,69	vast	onbepaalde duur	
EBEM EBEM	546,13	variabel	1 jaar	
Nuon Nuon Comfort	551,01	variabel	1 jaar	
Nuon Nuon Flex	551,64	variabel	1 jaar	
Nuon Nuon Nature	562,00	deels variabel	1 jaar	
Essent Belgium Essent Variabel	562,24	variabel	1 jaar	
Nuon Nuon Comfort 3 jaar	565,36	variabel	3 jaar	
Essent Belgium Essent Vast (3 jaar)	566,83	variabel	3 jaar	
Essent Belgium Essent Groen (3 jaar)	566,83	variabel	3 jaar	
Essent Belgium Essent Vast	567,88	variabel	1 jaar	

Essent Belgium Essent Groen	567,88	variabel		
Belpower Belpower uitsluitend groen Vast 3 jaar	568,13	variabel	3 jaar	
Belpower Belpower uitsluitend groen Vast 2 jaar	569,88	variabel	2 jaar	
Lampiris Lampiris	570,44	variabel	1 jaar	
Nuon Nuon WeekendPlus	572,20	variabel	1 jaar	
Belpower Belpower uitsluitend groen Vast 1 jaar	572,85	variabel	1 jaar	
Luminus Luminus Budget	582,51	variabel	1 jaar	
Electrabel Customer Solutions ECS Optibudget	585,18	variabel	2 jaar	
Electrabel Customer Solutions ECS EnergyPlus Vast	586,91	deels variabel	1 jaar	
Electrabel Customer Solutions ECS EnergyPlus	589,85	variabel	1 jaar	
Luminus Luminus Direct	594,67	variabel	1 jaar	
Standaardleverancier (4) Electrabel Customer Solutions	597,45	variabel	onbepaalde duur	
Electrabel Customer Solutions Electrabel Groen	608,97	variabel	1 jaar	
Luminus Luminus Actief	638,28	variabel	1 of 2 jaar (5)	

Deze kolom geeft aan in hoeverre de prijs vast ligt
Meer info

4. Geboekte vooruitgang sinds het vorige voortgangsrapport

Voor de uitvoeringstoestand van de maatregelen om de belemmeringen voor groenestroomproductie weg te werken, opgenomen in het actieplan goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 8 juli 2005, en de bijkomende maatregelen voorgesteld in de voortgangsrapportering 2006 en 2007, wordt verwezen we naar beide voortgangsrapporten.

Sinds de laatste voortgangsrapportering zijn nog volgende positieve evoluties te vermelden.

4.1. Fotovoltaïsche zonne-energie

Explosieve groei van de markt en gestage daling van de investeringskosten

Het vermogen aan bijgeplaatste fotovoltaïsche zonnepanelen is gegroeid van 553 kW in 2005 naar 2.035 kW in 2006 en 15.658 kW in 2007. Deze groei zet zich door in 2008.

De marktgroei ging ook gepaard met een sterke prijsdaling, van ongeveer 8.100 euro per kWp in 2003 tot ongeveer 6.000 euro eind 2007 (met marges van -15 % tot +15%). Deze prijzen gelden voor kleinschalige installaties van enkele kWp bij particulieren. Voor grootschalige projecten bij bedrijven (grootte-orde 250 kWp) worden prijzen genoemd van grootte-orde 4.500 euro/kWp (steeds excl. BTW).

Aanpassing van de vergunningsplicht voor de plaatsing van fotovoltaïsche zonnepanelen

Volgens de totnogtoe geldende regelgeving (Besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2000) is een stedenbouwkundige vergunning niet vereist, voor zover niet in strijd met bijzondere voorschriften (bijvoorbeeld specifieke verkavelingsvoorschriften), voor onder andere “dakvlakvensters en/of fotovoltaïsche zonnepanelen en/of zonneboilers in het dakvlak, tot een maximum van 20% van de oppervlakte van het dakvlak in kwestie”, alsook “fotovoltaïsche zonnepanelen en/of zonneboilers op een plat dak”.

Momenteel is de gemiddelde grootte van zonnepanelen op particuliere woningen ongeveer 30m², wat in de meeste gevallen ook goed afgestemd is op het gezinsverbruik aan elektriciteit. Dit is meestal aanzienlijk meer dan 20% van het dakvlak. Het aantal particuliere projecten liep in 2007 op tot ongeveer 2.700.

Gezien de toenemende administratieve lasten, zowel voor gemeentebesturen als voor aanvragers, heeft de Vlaamse Regering principieel beslist de bestaande beperking tot 20% op te heffen.

Ernaast gelden ook bijzondere voorschriften in verkavelingsvergunningen, bijzondere plannen van aanleg en ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Een op 27 juni 2008 door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurde omzendbrief beoogt

1. de lokale overheden (te) stimuleren om voortaan in verordenende voorschriften van de ruimtelijke ordeningsinstrumenten formeel bepalingen inzake zonnepanelen en zonneboilers op te nemen, zij het in de zin dat ze toelaatbaar zijn en onder welke voorwaarden, zij het uitdrukkelijk niet, en
2. (te) verduidelijken hoe moet worden omgegaan met verordenende bepalingen van verkavelingsvergunningen, bijzondere plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen die niet formeel aangeven dat zonnepanelen of zonneboilers geïntegreerd in het dakvlak van een gebouw verboden zijn.

De totnogtoe gehanteerde richtsnoeren worden vervangen door volgende krachtlijnen.

1. “Voor het plaatsen van zonneboilers en zonnepanelen op een hellend dakvlak kan door middel van ofwel artikel 49 ofwel artikel 111bis afgeweken worden van de bepalende voorschriften.
2. Deze afwijkingsaanvraag staat los van de oppervlakte van het dakvlak (tot 100 %) en dient aangevraagd te worden voor elk percentage bedekking.
3. Deze regels gelden eveneens voor verkavelingen waarbij de voorschriften bepaalde materialen voor dakbedekking voorschrijven.
4. Enkel indien de verkaveling een expliciet verbod voor het plaatsen van zonnepanelen en zonneboilers in de voorschriften omvat, is de procedure van een wijziging van de voorschriften aan de orde.”

4.2. Windenergie

Toegenomen draagvlak voor inplanting van windturbines

Het draagvlak voor de inplanting van meer windturbines lijkt sterk toegenomen, zowel bij bedrijven als particulieren.

Zo hield de VRT op 22 februari 2008 een enquête op haar nieuwssite met als vraag: “Nogal wat Vlamingen vinden dat windmolens het landschap bezoedelen. Vindt u dat ook?” Ondanks de weinig neutrale vraagstelling, antwoordden 88% van de ongeveer 4.000 deelnemers aan de enquête dat windmolens het landschap niet bezoedelen.

In de Gentse kanaalzone staan zowel het havenbedrijf als de individuele bedrijven veel positiever tegenover de plaatsing van windturbines dan in het eerste windturbineplan uit 2001. Het hernieuwd windturbineplan is ambitieus. Het voorziet dat meer dan 100 grootschalige windturbines kunnen bijgeplaatst worden.

Voor West- en Oost-Vlaanderen namen de provinciebesturen het initiatief om een beleidsvisie rond het inplanten van windturbines op te stellen. De provincie Antwerpen wil dergelijke beleidsvisie tegen eind 2008 uitwerken.

In uitvoering van de omzendbrief “Afwegingscriteria en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines” heeft de interdepartementale windwerkgroep een algemene beleidsvisie inzake ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP’s) voor windturbines ontwikkeld. Deze beleidsvisie analyseert de behoefte aan bijkomende inplantingsplaatsen, en gaat na welk aantal windturbines in onmiddellijk vergunbare zones kan ingeplant worden (vb. industrieterreinen), en voor welk aantal nog bijkomende RUP’s moeten opgemaakt worden (vb. landbouwgebied). Uitgangspunt is daarbij dat de voorgestelde RUP’s moeten kaderen in een bredere ruimtelijke visie, bij voorkeur opgesteld op provinciaal niveau, waarin de aanbevolen zones voor windturbines worden afgebakend. Rekening houdend met volgend punt, zal deze procedure nog aanzienlijk verkort worden.

Windturbines rechtstreeks vergunbaar maken in agrarische gebieden

Op 11 april 2008 hechtte de Vlaamse Regering haar definitieve goedkeuring aan het voorstel om in het typevoorschrift voor agrarisch gebied voor gewestelijke RUP’s de inplanting van windturbines te voorzien. In de nieuwe agrarische gebieden afgebakend in gewestelijke RUP’s zullen dus automatisch windturbines kunnen ingeplant worden, indien ze voldoen aan alle voorwaarden van de omzendbrief, zonder dat een bijkomend RUP nodig is. Ook in de omliggende landen en het Waalse Gewest zijn windturbines in overeenstemming met de functievoorschriften voor agrarisch gebied.

4.3. Biomassa

Duurzaamheidscriteria opgenomen in het voorstel van richtlijn ter bevordering van energiegebruik uit hernieuwbare energiebronnen

In het vorige voortgangsrapport werd de invoering van duurzaamheidscriteria voor de toepassing van biomassa voorgesteld. Een aantal van deze criteria is inmiddels opgenomen in het voorstel van richtlijn ter bevordering van energiegebruik uit hernieuwbare energiebronnen:

- netto CO₂-reductie van minstens 35%;
- geen biomassa toelaten die afkomstig is uit gebieden met een hoge biodiversiteit of waarvan het gebruik zorgt voor de verdwijning van gebieden waar veel CO₂ opgeslagen is, zoals bossen of moerassen;
- de teelt van energiegewassen binnen Europa moet voldoen aan de Europese milieuregels en de code van goede praktijk.

Als Vlaams standpunt wordt verder verdedigd dat bijkomende aandacht nodig is voor de ontwikkeling van een gelijkaardig duurzaamheidskader voor vaste biomassa en voor de opvolging van sociale criteria, zoals bijvoorbeeld werkomstandigheden en voedselprijzen, rekening houdend met de regels van de WTO. Daarbij dient ook de ontwikkeling van tweede generatie biobrandstoffen sterker ondersteund te worden.

4.4. Communicatie en sensibilisering

Op 20 juni 2008 werd een communicatiecampagne gelanceerd onder het thema “Groene energie, het is geen science fiction”. De doelstelling is om de Vlaming op een objectieve manier te informeren over de mogelijkheden van milieuvriendelijke energieproductie in zijn directe omgeving. Zo geeft een enquête bij 1.000 Vlamingen aan dat 73% van de mensen geen groene stroom kopen omdat ze niet van het bestaan ervan afweten of de mogelijkheden onvoldoende kennen. Er is dus duidelijk nood aan extra informatie. De campagne omvat zowel straatacties als bijkomende informatiefolders, advertenties in dagbladen en televisiespots en themaprogramma's.

5. Groenestroomproductie

De VREG verwacht dat voor de inleveringsronde van 31 maart 2009 voldoende groenestroomcertificaten beschikbaar zullen zijn om aan de quota te voldoen.

5.1. Fotovoltaïsche zonne-energie

5.2. Windenergie

Opstellen van gebiedsomvattende beleidsvisies voor de inplanting van windturbines voor de provincies Limburg en Vlaams-Brabant en voor de Waaslandhaven

Overeenkomstig de beleidsvisie inzake ruimtelijke uitvoeringsplannen voor de inplanting van windturbines, dient deze inplanting te passen in een beleidsafweging over een breder gebied, bvb. de provincie. Voor de provincies Oost- en West-Vlaanderen werd dergelijke beleidsvisie opgemaakt, voor Antwerpen is hiermee gestart. Het verdient aanbeveling dergelijke beleidsvisie ook voor de andere provincies op te stellen.

Een belangrijk bijkomend en voorlopig onaangeroerd potentieel vormt de Waaslandhaven (Antwerpen Linkeroever). In de werkgroep Strategisch Plan Linkeroever omtrent de ruimtelijke ontwikkeling van Antwerpen Linkeroever werd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) onderzocht wat de eventuele mogelijkheden voor de inplanting van windturbines waren. De conclusie luidde dat de inplanting van een belangrijk aantal windturbines mogelijk was zonder onaantoonbare negatieve effecten. Gezien de mogelijkheden die dit gebied bezit, is de voorbereiding en afbakening van mogelijke inplantingszones op basis van de afwegingscriteria opgenomen in de omzendbrief prioritair. In dit geval is geen bestemmingswijziging nodig gezien de bestemming als industriegebied de inplanting van windturbines toelaat. De afbakening van de geschikte zones vraagt een geactualiseerd onderzoek en overleg gezien de inmiddels gewijzigde situatie en ontwikkelingsperspectieven, zowel op vlak van haven- als natuurontwikkeling. Het planningsproces dient ook zoveel mogelijk afgestemd te worden op het strategisch planproces voor de havens, hier specifiek Antwerpen Linkeroever.

Windturbines in agrarische gebieden zonder planningsplicht

Voor bestaande agrarische gebieden wordt overwogen de inplanting van windturbines procedureel eenvoudiger en niet afhankelijk te maken van de opmaak van bijkomende RUP's. Om in de agrarische gebieden van de gewestplannen windturbines via deze vereenvoudigde procedure mogelijk te maken, zal naar aanleiding van de actualisatie van het decreet Ruimtelijke Ordening een decreetswijziging voorgesteld worden. De inwerkingtreding van het aangepast decreet Ruimtelijke Ordening wordt voorzien begin 2009.

Een beoordelingskader vastleggen voor de inplanting van kleinschalige windturbines

Meer en meer wordt de vraag gesteld naar een inplantingskader voor kleinschalige windturbines. Gemeentebesturen worden al geconfronteerd met vergunningsaanvragen, zonder dat er een beoordelingskader bestaat, zodat de beoordeling ook sterk kan verschillen van gemeente tot gemeente.

Ook al is de toepasbaarheid van kleinschalige windturbines en de wenselijkheid misschien beperkt, toch is het nodig om een inplantingskader vast te leggen. De interdepartementale windwerkgroep vormt, op basis van haar ervaring met het inplantingskader voor grote windturbines en gezien de belangrijkste betrokken partijen hierin vertegenwoordigd zijn, het beste platform om hierover het overleg te voeren in samenwerking met het VVSG.

5.3. Biomassa

Kader vastleggen voor het verbranden van frituurvetten en –oliën voor de productie van groene energie

De groenestroomcertificaten hebben op relatief korte termijn tal van nieuwe projecten doen ontstaan om energie uit afval te winnen. Daardoor zijn verwerkingsinstallaties gebouwd die ook vanuit het oogpunt van het afvalstoffenbeleid aan een behoefte beantwoorden. Het Vlaamse afvalstoffenbeleid baseert zich op het maximaal sluiten van kringlopen en stelt een duurzaam materialenbeleid prioritair. Het verbranden van afval met energierecuperatie mag maar aan de orde komen nadat het potentieel voor materiaalrecyclage uitgeput is.

Om tegemoet te komen aan de groeiende vraag om biomassa-afvalstromen energetisch te valoriseren heeft OVAM in het kader van het 'actieplan groene stroom' een geactualiseerde versie van de inventarisatie van biomassa-afvalstromen in Vlaanderen opgemaakt (inventarisa-

tie biomassa 2006-2007). In deze inventaris wordt ondermeer aangegeven welke en hoeveel biomassa-afvalstromen vandaag reeds energetisch gevaloriseerd worden of welke hiervoor in aanmerking kunnen komen.

De productie van biobrandstoffen uit frituurolie is een mogelijke piste om uit afvalstoffen hernieuwbare energie te produceren. We moeten er wel over waken dat de verwerking in overeenstemming is met het gevoerde afvalbeleid. De afvalverwerkingshiërarchie geeft de voorkeur aan de recyclage van afvalstoffen boven verbranding met energierecuperatie. Gebruikte frituurvetten en -oliën zijn perfect recycleerbaar (oleochemie, pershoutindustrie, maar ook biodieselproductie) en mogen momenteel niet verbrand worden. De vraag is echter groot om ook deze afvalstoffen rechtstreeks te verbranden voor de productie van groene stroom en/of groene warmte. Er wordt een visie uitgewerkt die duidelijkheid zal brengen over het kader waarbinnen dit kan.

Een VITO-studie heeft aangetoond dat de inzet van gebruikte frituurvetten en -oliën voor rechtstreekse energieopwekking, energie-efficiënter is dan verbranding als biodiesel in transportmotoren. Vermits gebruikte frituurvetten en -oliën onderworpen zijn aan de aanvaardingsplicht, zou de toelating voor het rechtstreeks inzetten van deze afvalstoffen voor productie van groene energie, een aanmoediging kunnen zijn voor Valorfrit om meer van het potentieel inzamelbare gebruikte frituurvetten en -oliën ook daadwerkelijk in te zamelen.

6. Productie van groene warmte

Er is momenteel nog geen specifieke beleidsdoelstelling voor de groenewarmteproductie vastgelegd.

Onderzoeken van een aanvullend maatregelenpakket voor de ondersteuning van groene warmteproductie

Het VITO-rapport “Prognoses voor hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling” (oktober 2005) gaf wat betreft de productie van groene warmte prognoses tot 2020. Er werd een business-as-usual scenario opgesteld, op basis van het reeds lopende beleid, en een pro-actief scenario, op basis van bijkomende maatregelen. Inmiddels zijn de prijzen van fossiele brandstoffen en elektriciteit sterk gestegen. Daarom zullen deze prognoses geactualiseerd worden op basis van de recentste gegevens.

De gewijzigde omstandigheden betekenen ook dat de rendabiliteit van groenewarmteproductie sterk gewijzigd kan zijn. Daarom zal VITO, analoog aan de berekening van de onrendabele toppen voor groenestroomproductie, ook de onrendabele top berekenen voor een reeks technologieën die voor de productie van groene warmte gebruikt worden. Dit zal toelaten de eventuele ondersteuning af te stemmen op de onrendabele toppen.

Op basis van de uitgevoerde beleidsvoorbereidende onderzoeken kan in het kader van de omzetting van de nieuwe Europese richtlijn hernieuwbare energiebronnen een maatregelenpakket voor de ondersteuning van groenewarmteproductie overwogen worden. Er zijn zeer uiteenlopende technologieën en doelgroepen te onderscheiden, zodat de eventueel te nemen maatregelen ook gediversifieerd moeten zijn. Zo zijn er zeer kleinschalige technologieën die in grote reeksen als standaardpakket kunnen toegepast worden (vb. zonneboilers, pelletketels) en anderzijds zeer grootschalige installaties die telkens uniek zijn (vb. grote biomassa centrales in de houtverwerking). Sommige technologieën vragen een beperkte investering of zijn reeds rendabel, zodat weinig of geen financiële steun nodig is. Andere installaties zijn zeer kapitaal-

tensief. Daarnaast bestaan voor sommige technologieën reeds belangrijke steunmaatregelen en moet geëvalueerd worden of deze steunmaatregelen best aangepast, vervangen of aangevuld worden. De resultaten van de onrendabale-top-berekening zijn vereist om dit te kunnen evalueren.

Garanties van oorsprong voor groene warmte

Het voorstel van richtlijn ter bevordering van hernieuwbare energiebronnen voorziet dat de lidstaten verplicht garanties van oorsprong toekennen voor groene warmte geproduceerd in nieuwe installaties groter dan 5 MW. Er moet een uniek orgaan worden aangesteld voor de toekenning van garanties van oorsprong voor groene stroom en groene warmte. In het Aardgasdecreet is hiervoor reeds een juridische basis opgenomen:

“Art. 20. De Vlaamse Regering kan een systeem van groenewarmtecertificaten instellen.

Art. 21. De VREG verleent op aanvraag van een producent per schijf van 1000 kWh groene warmte een certificaat voor de hoeveelheid groene warmte waarvan de aanvrager heeft aangetoond dat die geleverd wordt aan een warmteverbruiker en in het Vlaamse Gewest is geproduceerd.

De Vlaamse Regering stelt nadere toepassingsregels en procedures vast voor het toekennen van groenewarmtecertificaten.”

Ter voorbereiding van de verdere uitvoering van de Europese richtlijn zal een uitvoeringsbesluit bij het Aardgasdecreet worden voorbereid.

20% subsidie toekennen voor gemeenten en vzw's voor de plaatsing van micro-WKK en warmtepompen

Gemeentebesturen en vzw's komen niet in aanmerking voor fiscale voordelen voor energiebesparende maatregelen zoals die wel gelden voor particulieren en bedrijven, of voor investeringssteun zoals de ecologiesteun voor bedrijven. Sinds 2007 wordt daarom een bijkomende subsidie van 20% toegekend voor lokale besturen die zonneboilers plaatsen. Een bijkomende subsidie zal ook ingevoerd worden voor gemeenten en vzw's die micro-WKK of warmtepompen plaatsen.

Verstrenging van de E-peileis voor woningen

Het traject dat voorzien wordt voor de geleidelijke verstrenging van het maximale E-peil (momenteel E100, naar E90 vanaf juli 2009, naar E70 vanaf juli 2011), zal de inzet van extra energiezuinige installaties nodig maken. Het gebruik van warmtepompen en zonneboilers zal daardoor ondersteund worden.

Verbranding van pellets vervaardigd uit onbehandeld hout(afval) in kleinschalige pelletketels en –kachels

Tegenwoordig hebben meer en meer gezinnen een pelletketel of –kachel. Niet alle houtpellets zijn van dezelfde kwaliteit. Pellets kunnen van verschillende soorten biomassa gemaakt worden, zelfs van afval. Dit betekent dat er ook schadelijke stoffen in kunnen zitten. De verbranding van pellets is bijgevolg vergunningsplichtig.

Er is in titel I van het VLAREM echter een uitzonderingsbepaling opgenomen in rubriek 2.3.4.1. van bijlage 1 die zegt dat het verbranden van onbehandeld stukhout in houtkachels voor de verwarming van woonverblijven en werkplaatsen, in sfeerverwarmers en gelijksoortige

toestellen met een nominaal thermisch vermogen van maximaal 300 kW, geen inrichting is voor de verwerking van afvalstoffen.

Pellets geperst uit onbehandeld houtafval zijn geen stukhout in de letterlijke betekenis van het woord. Ze worden hier wel mee gelijkgesteld indien gewaarborgd kan worden dat de pellets enkel uit onbehandeld houtafval vervaardigd zijn en minstens beantwoorden aan de voorwaarden overgenomen uit de Duitse DIN-norm of de Oostenrijkse Ö-norm. Dergelijke pellets worden niet beschouwd als afvalstoffen. De verbranding ervan in installaties met een nominaal thermisch vermogen van maximaal 300 kW is dan ook geen verbranding van afvalstoffen en valt bijgevolg onder de uitzonderingsbepaling opgenomen in rubriek 2.3.4.1. In dit geval is dus geen milieuvergunning vereist.

Er wordt verwezen naar de Duitse DIN-norm of de Oostenrijkse Ö-norm omdat er noch in Europa noch in België een norm voor houtpellets bestaat. Er is wel een Europese norm pr EN 14961-1 in ontwikkeling, die eveneens van toepassing is op houtpellets voor particulier gebruik. Men verwacht dat deze norm volgend jaar van kracht zal worden. Vervolgens kan deze Europese norm omgezet worden in een Belgische norm. Deze maatregel valt onder de bevoegdheden van de federale overheid.

Verzamelen en beschikbaar stellen van gegevens met betrekking tot het gebruik van warmtepompen

Momenteel zijn geen betrouwbare gegevens beschikbaar over de markt aan warmtepompen in Vlaanderen. Er zijn bovendien geen details bekend over welke types warmtepompen geplaatst worden. Ook gegevens over reële toepassingen in de residentiële sector zijn onvoldoende beschikbaar. Zo ontbreken gegevens over de relatie tussen warmtevraag, verbruiksprofiel en jaarseizoensrendementen. Het verzamelen van marktgegevens is opgenomen als opdracht in het jaarprogramma van het warmtepompplatform van de vzw ODE Vlaanderen. Voor de verzameling van technische werkingsgegevens in de residentiële sector zal een beleidsondersteunende onderzoeksopdracht worden aanbesteed.

7. Warmtekrachtkoppeling

De VREG verwacht dat voor de inleveringsronde van 31 maart 2009 voldoende warmtekrachtcertificaten beschikbaar zullen zijn om aan de quota te voldoen.

Onderzoek van de gevolgen van een aanpassing van rekenmethode voor het berekenen van het E-peil voor gebouwen met WKK

In de loop van 2007-2008 heeft een werkgroep de EPB-rekenregels m.b.t. WKK geëvalueerd. Deze werkgroep, waarin zowel de energie-administraties van de verschillende gewesten als onderzoeksinstellingen vertegenwoordigd waren, heeft zich geconcentreerd op de rekenmethodes vastgelegd in de bijlagen bij het EPB-besluit. Op basis van deze analyse werden reeds wijzigingen voorgesteld om op een nauwkeurigere manier de rendementen van WKK-installaties met verschillende brandstoffen vast te leggen en de bijdrage van WKK in de warmtevraag beter te bepalen.

Naast warmte produceert een WKK-installatie echter ook elektriciteit, waardoor het E-peil van de woning daalt ten opzichte van een klassieke verwarmingsinstallatie. De rekenmethode om deze WKK-elektriciteit om te rekenen naar een primaire energiebesparing, wordt vastgelegd in het EPB-besluit zelf:

“Art. 11. Voor de bepaling van het E-peil gelden volgende conversiefactoren naar primaire energie: [...]

3° d.m.v. warmtekrachtkoppeling zelfopgewekte elektriciteit: $f_p = 1,8$.”

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst op het vlak van de EPB-berekeningsmethode tussen de energieadministraties van de gewesten, zal een studieopdracht uitgeschreven worden door het Brussels Gewest om de conversiefactoren naar primaire energie voor de verschillende energiedragers te evalueren. In de studie zal onderzocht worden wat het effect is van een aanpassing van de conversiefactoren voor biobrandstof, elektriciteit uit fotovoltaïsche zonnepanelen en elektriciteit uit WKK.

Eenvoudigere en transparantere procedure om decentraal geproduceerde elektriciteit te leveren via directe lijnen of privé-netten

WKK-producenten en andere decentrale producenten kunnen de geproduceerde elektriciteit verkopen aan een leverancier of zelf leveren aan een afnemer. De waarde van de geproduceerde elektriciteit ligt veel hoger wanneer men rechtstreeks kan leveren aan een eindafnemer. Deze hogere elektriciteitsinkomsten maken het bijvoorbeeld mogelijk om een grotere WKK-installatie te plaatsen in een appartementsgebouw en te leveren aan de verschillende bewoners, of om een WKK-installatie te plaatsen in een bedrijf met een grote warmtevraag en de elektriciteit te leveren aan een naburig bedrijf met een hoog elektriciteitsverbruik. Dergelijke projecten zijn in principe juridisch mogelijk, maar veel initiatiefnemers worden afgeschrikt door de vereiste procedures, en zijn niet op de hoogte van de mogelijkheden en voorwaarden.

De VREG zal in overleg met de netbeheerders en de decentrale elektriciteitsproducenten een nota uitwerken waarin de concrete mogelijkheden en te volgen procedures duidelijk worden omschreven.

8. Uitbouwen van een elektriciteitsdistributienet dat aangepast is aan decentrale energieopwekking in groenestroom- en warmtekrachtinstallaties

Oplossingen uitwerken voor de fysieke teruglevering van stroom aan zwakke(re) netten

Eén van de belangrijkste knelpunten voor de verdere uitbouw van groenestroomproductie en WKK zijn de beperkte aansluitingsmogelijkheden in bepaalde zones met een zwak(ker) net en veel decentrale productie.

Het voorstel van richtlijn (en de eerdere richtlijn uit 2001) ter bevordering van het energiegebruik uit hernieuwbare energiebronnen legt vast dat lidstaten hun elektriciteitsnet verder moeten ontwikkelen om groene stroom op te vangen, dat de transmissie- en distributienetbeheerders de transmissie en distributie van groene stroom via hun net dienen te garanderen en prioriteit dienen te geven en dat zij duidelijke voorschriften dienen te publiceren inzake kosten en noodzakelijke technische maatregelen voor aansluiting.

Juridisch kader voor telecontrolekasten vastleggen

Om op bepaalde plaatsen toch bijkomende decentrale installaties te kunnen aansluiten, kan het gebruik van telecontrolekasten een oplossing bieden. Dit betekent echter een aanzienlijke extra kost maar vooral ook een onzekerheid qua uitbating die een investeerder in de huidige situatie niet kan accepteren. De eis om een telecontrolekast te voorzien, impliceert immers dat de netbeheerder de productie-installatie kan afschakelen van het net, zodat de stroomproductie

verloren gaat. Deze eis is momenteel niet opgenomen in het technisch reglement van de VREG. In het kader van een herziening van dit reglement is wel overleg tussen de netbeheerders en de betrokken sectoren voorzien. In elk geval zou daaruit een duidelijk juridisch kader moeten volgen, waarin in concrete termen beschreven wordt onder welke omstandigheden en desgevallend onder welke voorwaarden dergelijke telecontrole kan toegepast worden.

9. Langetermijnbeleid vastleggen

WKK

Wat warmtekrachtkoppeling betreft, stijgen de quota voor warmtekrachtcertificaten tot 5,23% in 2012, en blijven ze daarna constant. Dit stemt overeen met het realiseren van het economisch en technisch haalbaar potentieel tegen 2013, waarna er via een vervangingsmarkt verder voldoende warmtekrachtcertificaten ter beschikking zijn. Uit de VITO-studie blijkt dat de quota op lange termijn op deze manier in evenwicht blijven met het aanbod aan warmtekrachtcertificaten. Aldus zijn er reeds langetermijndoelstellingen vastgelegd. Een regelmatige evaluatie blijft evenwel noodzakelijk.

Hernieuwbare energiebronnen

De doelstellingen inzake groene stroom liggen momenteel vast tot 2010.

Het voorstel van richtlijn ter bevordering van het energiegebruik uit hernieuwbare energiebronnen bevat voor België een bindende doelstelling om tegen 2020 13% van het finaal energieverbruik te betrekken uit hernieuwbare energiebronnen. In het kader van de omzetting van deze richtlijn zullen Belgische en gewestelijke doelstellingen vastgelegd moeten worden, zowel voor wat betreft groene stroom als groene warmte en biobrandstoffen.

Op basis van het pro-actief scenario van de VITO-studie uit 2005 “Prognoses voor hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling tot 2020” kan volgende samenvattende tabel opgesteld worden. De studie wordt momenteel geactualiseerd naar de inmiddels sterk gestegen energieprijzen, zodat de tabel enkel indicatief is. De tabel gaat uit van een finaal energieverbruik dat overeenstemt met de bindende doelstelling die Europa voor België inzake energiebesparing heeft vastgelegd, ongeveer -15% tegen 2020.

GWh	2006	2010	2015	2020
Elektriciteit				
Windenergie op land	237	885	1425	1790
Fotovoltaïsche zonne-energie	12	35	144	416
Biomassa (organisch deel van afval inbegrepen)	1188	2577	3821	4416
Waterkracht	2	3	4	4
Subtotaal elektriciteit	1439	3500	5394	6626
Bruto binnenlands elektriciteitsverbruik bij jaarlijkse groei van 1,3%	58960	63072	67280	71768
% groene stroom	2,4	5,5	8,0	9,2
Warmte				
Biomassa enkel warmte	1592	3772	5160	6302
Biomassa met elektriciteitsproductie	598	1088	1690	2209
Zon-thermisch	10	43	239	1292
Warmtepompen en -pompboilers	77	129	352	904
Koude/warmte-opslag en natuurlijke koeling	6	14	52	148
Subtotaal warmte	2283	5046	7493	10855
Warmteverbruik	137069	130215	123362	116508
% hernieuwbare warmte	1,7	3,9	6,1	9,3
Transport				
Subtotaal biofuels	0	3212	3969	4998
Transportverbruik	58797	55857	52917	49977
% biofuel in transportverbruik	0,0	5,8	7,5	10,0
Totaal finaal elektriciteitsverbruik				
Totaal finaal warmteverbruik				
Transportverbruik (luchtvaartbunkers inbegrepen)				
Eigen elektriciteits- en warmteverbruik door elektriciteitsopwekingsinstallaties				
Elektriciteitsnetverliezen				
Totaal finaal energieverbruik	265755	252467	239179	225892
Totaal finaal hernieuwbare energie GWh	3722	11758	16856	22479
% finaal hernieuwbare energie in bruto binnenlands finaal energieverbruik	1,4	4,7	7,0	10,0

Indicatief geven de grootte-orde aan dat van de totale te verwachten hernieuwbare-energieproductie in 2020 in het PRO-scenario, bijna de helft zou ingevuld worden door groene warmte, 1/3 tot 1/4 door groene stroom en 1/4 tot 1/5 door biobrandstoffen. Dit komt qua grootte-orde overeen met 9% groene stroom, 9% groene warmte en 10% biobrandstoffen ten opzichte van respectievelijk het elektriciteitsverbruik, warmteverbruik en transportverbruik. Alle hernieuwbare energiebronnen samen komen in het PRO-scenario uit op 10,0% van het totaal finaal energieverbruik.

10. Overzicht van de actiepunten

1. Opstellen van gebiedsomvattende beleidsvisies voor de inplanting van windturbines voor de provincies Limburg en Vlaams-Brabant en voor de Waaslandhaven
2. Aanpassing planningsplicht voor windturbines in agrarische gebieden
3. Uitwerken van een kader voor de inplanting van kleine windturbines
4. Kader vastleggen voor het verbranden van frituurvetten en –oliën voor de productie van groene energie
5. Onderzoeken van een aanvullend maatregelenpakket voor de ondersteuning van groene warmteproductie
6. Garanties van oorsprong voor groene warmte invoeren
7. 20% subsidie toekennen voor gemeenten en vzw's voor de plaatsing van micro-WKK en warmtepompen
8. Verstrenging E-peileis voor woningen
9. Vrijstelling van vergunningsplicht voor kleinschalige pelletketels en -kachels
10. Verzamelen en beschikbaar stellen van gegevens met betrekking tot het gebruik van warmtepompen in de residentiële sector
11. Onderzoek van de gevolgen van een aanpassing van rekenmethode voor het berekenen van het E-peil voor gebouwen met WKK
12. Eenvoudigere en transparantere procedure om decentraal geproduceerde elektriciteit te leveren via directe lijnen of privé-netten
13. Opstellen van een actieplan voor de inpassing van decentrale productie op het elektriciteitsnet
14. In het kader van de omzetting van de Europese richtlijn ter bevordering van het energiegebruik uit hernieuwbare energiebronnen langetermijndoelstellingen voor hernieuwbare energiebronnen vastleggen.

Hilde CREVITS
Vlaams minister van Openbare Werken,
Energie, Leefmilieu en Natuur